

Katsauksia

maisumahdollisuudet ja toisaalta niiden käytössä ilmeneviä yleisiä lainalaisuuksia.

Alho Alhoniemi on kirjoittanut myös useita kannanottoja tieteenfilosofisiin ja -hallinnollisiin kysymyksiin ja esittänyt tutkimushistoriallisia katsauksia, erityisesti volgalaiisten kielten tutkimuksen alalta. Hän on toiminut erityisesti turkulaisen Suomen kielen seuran aikakauslehden »Sananjalan» ahkerana kirjoittajana. Juuri Sananjalassa on ilmestynyt suuri osa hänen artikkelituotantonsa. Siihen hän on myös kirjoittanut lukuisia katsauksia ja asiantuntevia arvosteluja ja uuden kirjallisuuden esittelyjä. Hän on myös toimittanut juhlakirjat läheisimmille kollegoilleen ja opettajilleen Paa-vo Sirolle (1969) ja Osmo Ikolalle (1978). Monet suomen ja sukukielten tutkimusalan luottamustehtävät ovat langenneet Alhoniemen hoidettaviksi; mm. Suomalais-Ugrilaisen Seuran johtokunnan jäsenenä hän on toiminut yhteensä jo 20 vuotta, vuodesta 1981 varaesimiehenä. Sananjalan toimituskuntaan hän on kuulunut Matti Liimolan jälkeen vuodesta 1975 ja *Finnisch-ugrische Forschungen* -aikakauskirjan toimituskuntaan vuodesta 1991.

Alho Alhoniemi on tehnyt fennougristikan tutkijana mittavan päivätyön ja osoittautunut syvälliseksi asiantuntijaksi sekä volgalaiisten kielten kentällä että vertailevan syntaksin tutkimuksen alalla. Tutkimustyö jatkuu vireänä ja tuottoisana. Virittäjä toivottaa päivänsankarille lisää antoisia työvuosia, onnea ja jatkuvaa menestystä.

ULLA-MAIJA KULONEN

Pauli Saukkonen 60-vuotias

Vuoden 1967 syyskuussa istuimme me, kuutisenkymmentä toisen vuoden suomen kielen opiskelijaa, jännittyneinä sähköinsinööriostas-
van vanhan puutalon luentosalis-

sa. Huhu oli kiirinyt, että 28. 7. 1967 virkaansa nimitetty Oulun yliopiston ensimmäinen suomen kielen professori aloittaa opetuksensa. Odotimme omissa ajatuksiinsa olevaa, ehkä hieman harmaantuvaa ja arvokkaasti astelevaa professoria. Ovesta saapuikin ripeästi harppova nuori mies, joka aloitti pitemmittä puheita mitä erinomaisimmin jäsenne-
tyn ja selkeän luentonsa eikä vaikuttanut ollenkaan hajamieliseltä.

Pauli Saukkonen aloitti professorin tehtävänsä 34-vuotiaana. Hänen ensimmäiset luentokurssinsa olivat viron kielihistoria ja kantasuomen äännehistoria. Tämä oli luonnollista, olihan hän vastikään (1965) väitellyt ja julkaissut väitöskirjaansa jatko-osankin (1966) aiheenaan itämerensuomalaisten kielten tulosjainfinitiivirakenteiden historia. Äännehistoriaa käsittelevien luentosarjojen sijaan tuli seuraavana vuonna IC-analyysia, transformatioita yms. sisältävä yleisen kielitieteen peruskurssi. Kolmantena vuonna Pauli Saukkonen puhui deskriptiivisestä lingvistiikasta. Vuosien kuluessa hän on luennoinut puheen ja kirjoituksen eroista, kvantitatiivisen tutkimuksen metodeista, kvantitatiivisesta tyylintutkimuksesta, suomen kieliopin kuvausperiaatteista, morfeemianalyysista, oppikirjojen kielestä, äidinkielen oppiaineesta, semantiikasta, tyyliopista, tekstiopista, diskurssianalyysista jne. Täsmälleen samaa luentosarjaa Pauli Saukkonen on tuskin kahta kertaa pitänyt. Tämä piirre on tyypillinen Pauli Saukkoselle ja hänen opetustyölleen. Hän itse on koko ajan kiinnostunut uusista asioista, teorioista ja tutkimuksista, jotka hän nivoo opetukseensa ja jakaa siten uuden tiedon välittömästi oppilailleen luennoissaan. Luennon aihe on usein saanut myöhemmin myös kirjallisen asun, esim. *Kielitieteen peruskurssin runko* (1974), *Peruskoulun äidinkielen oppikirjojen analyysia* (1978), *Äidinkielen oppiaineen arviointia* (1991).

Pauli Saukkosella on ollut haastava tehtävä nuoren yliopiston ensimmäisenä suomen kielen professorina. Hänen työnään on ollut luoda ja suunnata laitoksessa harjoitettavaa tutkimusta ja siihen tarvittavia resurs-

seja. Koska ei vuonna 1966 perustetussa laitoksessa eikä sen lähettyvillä ollut ole-massa tutkimukseen soveltuvaa materiaalia, alettiin sitä hankkia itse. Laajan, ansiokkaan ja vuosia kestäneen projektin Pauli Saukko-nen aloitti vuonna 1967. Laitokseen alettiin tuolloin koota 1960-luvun yleiskielen ma-teriaalia, josta tehtiin tietokoneen ja tilastol-listen menetelmien avulla luotettava tutki-musmateriaali. Materiaalin syntyä Saukko-nen selostaa raportissaan *Oulun korpus: 1960-luvun suomen yleiskielen tutkimusma-teriaali* (1982). Tuosta aineistosta on tehty 67 pro gradu -työtä, 6 lisensiaatintyötä ja 4 väitöskirjaa. Saman tutkimusmateriaalin ja Pauli Saukkosen sen pohjalta kehittämän teorian tulos näkyy teoksissa *Text and Style* (1982) ja *Miten tyyli syntyy?* (1984). Kor-puksesta on syntynyt myös *Nykysuomen sa-neiston yleisyystilastoa saneenloppuisessa aakkosjärjestyksessä* (1977). Mikrokort-teinkin saatava Oulun korpus on ollut laa-jalti käytössä myös muualla Suomessa ja ulkomailla tehdyissä tutkimuksissa. Sama korpus on myös Pauli Saukkosen johdolla laaditun *Suomen kielen taajuussanaston* (1979) ja *A Student's Glossary of Finnish* -teoksen (1980) perustana. Suomen kielen laitos olikin projektinsa vuoksi 1960-luvun lopulla ja 1970-luvun alkupuolella suurin tietokoneen käyttäjä Oulun yliopistossa.

Pauli Saukkosen mieltymys laajoihin ja monipuolisiin tutkimushankkeisiin näkyy myös hänen uusimmassa projektissaan. Hänen tutkimuksensa kuuluu osana 12:ta kiel-tä käsittelevään Language Synergetics -pro-jektiin, jota tehdään yhteistyönä Kotimais-ten kielten tutkimuskeskuksen ja Bochumin yliopiston (Ruhr-Universität) kielitieteen laitoksen kanssa. Projektissa tutkitaan kie-len synergeettiikkaa ja suomen kielen kvan-titatiivista leksikologiaa. Tältä alalta on lai-toksessa valmistunut jo kaksi pro gradu -työtä ja tekeillä on myös lisensiaatintöitä. Viimeisin projektiin kuuluva julkaisu on Saukkosen toimittama teos *What is Language Synergetics?* (1992).

Saukkosen tutkijankuvaa luonnehtii mo-nipuolisuus. Hänen kynästään on lähtenyt

murre- ja äännehistoriallisten tutkimusten jälkeä lauseoppia, semantiikkaa, etymolo-giaa ja sanaston rakennetta käsitteleviä kir-joituksia. Lukuisat kirjoitukset (artikkelit, arvostelut ja tutkimukset) käsittelevät myös kielenhuoltoa, puhekielen ominaisuuksia sekä tyyli- ja tekstioppia. Kaikkiaan tällai-sia julkaisuja on yli sata. Pauli Saukkosen kantaa ottava asenne näkyy siinä, että hän on julkaissut nelisenkymmentä kielen, kir-jallisuuden ja kulttuurin tutkimukseen tai yleensä tiedepolitiikkaan ja humanistisen tutkimuksen asemaan liittyvää artikkelia.

Pauli Saukkosen johtaman laitoksen tut-kimus ja opetus ovat koko ajan pyrkineet seuraamaan kielen tutkimuksessa ja kielitie-teessä tapahtuvaa kehitystä ja muutosta. Pauli Saukkosen laitoksessa on aina ollut tilaa tutkia yleiskielen lisäksi murteita, lap-senkieltä, kielen sosiaalista vaihtelua ja su-kukieliä sekä kerätä niihin aineistoa, koota nauhoite-, nimi- ja sanakokoelmia, hankkia muualla valmiina olevia kokoelmia ja kor-puksia. Pauli Saukko-nen on myös osoitta-nut tutkimuksellista rohkeutta, sillä hän on uskaltanut antaa tutkimusaiheita, joita muu-alla ei ehkä olisi aikanaan uskallettu ohja-takaan. Pauli Saukkosen laitoksessa omiin ongelmiinsa vajonnut tutkija tai opiskelija on huomannut, että hänen tutkimuksensa ja sen valmistuminen kiinnostaa professoria. Ohimennenkin lausuttu kiireisen professo-rin kysymys *Oletko huomannut tämän läh-deteoksen?, Joko ensi viikolla työ on valmis tarkastettavaksi?* tai kehotus *Pane kansiin vain, kyllä se näyttää valmiilta* tuntuu roh-kaisevalta, kannustavalta.

Ominaista Pauli Saukkosen työlle on ol-lut monitieteisyys aikana, jolloin se ei ollut vielä muotia. Myös kansainvälisten kontak-tien luominen ja ylläpitäminen kuuluu Saukkosen tutkijankuvaan. Jo vuonna 1970 hän järjesti Ouluun kansainvälisen kielen-tutkijoiden ATK-seminaarin; viimeisin kan-sainvälisistä seminaareista on vuoden 1991 Synergeettiikka-seminaari.

Lukuisten kongressi- ja luentomatkojen lisäksi hän on työskennellyt stipendiaattina (Honorary Fellow) Lontoon yliopistossa

Katsauksia

(1982 – 1983) ja suomen kielen ja Suomen kulttuurin vierailevana professorina Göttingenin yliopistossa (1983 – 1985). Myös suhteet Viroon ovat olleet Pauli Saukkosen työssä selvästi esillä. Jo vuonna 1964 hän toimi tutkijana Viron Tiedeakatemian Kielen ja kirjallisuuden instituutissa. Pauli Saukkosen peräänantamattoman taistelun tuloksena Oulun yliopisto, ensimmäisenä Suomen yliopistoista, sai viron kielen lehtorin suoraan Virosta vuonna 1967. Viime keväänä vietettiin viron kielen opetuksen 25-vuotisjuhlaa laitoksessamme.

Laitoksen esimiehenä Pauli Saukkonen onnistui heti alkuun hankkimaan laitokselle riittävästi henkilökuntaa opetus- ja tutkimustehtäviin, kohtuulliset työtilat ja erinomaisen laitoskirjaston. Välittömän ja demokraattisen ilmapiirin luomisessa professorin osuus on myös ollut tärkeä. Suomen kielen laitos oli Oulun yliopistossa ensimmäisiä laitoksia, joissa opiskelijat otettiin mukaan päättämään laitoksen asioista. Jo vuonna 1968 perustettiin Pauli Saukkosen ehdotuksesta laitoksen neuvottelukunta, johon kuului viisi opiskelijaa laitoksen opettajien lisäksi. Tuosta neuvottelukunnasta tuli 1970-luvulla laitosneuvosto.

Myös humanistisen tiedekunnan kehittämisessä Pauli Saukkosen rooli on ollut huomattava. Filosofisen tiedekunnan humanistisen opintosuunnan esimiehenä Pauli Saukkonen toimi 1967 – 1969. Kun filosofinen tiedekunta jakaantui vuonna 1972 humanistiseen ja luonnontieteelliseen tiedekuntaan, tuli Pauli Saukkosesta ensimmäinen humanistisen tiedekunnan dekaani (1972 – 1974). Tiedekunnan identiteetin ja suunnan luominen jäi Pauli Saukkosen johtaman tiedekuntaneuvoston tehtäväksi. Pauli Saukkonen on taas (1991 – 1993) sinä tiedekunnan dekaanina, jonka huolena on ollut taistella humanistien oikeuksien puolesta teknillis-luonnontieteellisesti painottuvassa yliopistossa. Pauli Saukkosen dekaaniaikana on paljon työtä vaatinut myös humanistien uuden talon rakennushanke ja muutto uusiin tiloihin tämän vuoden tammikuussa.

Monien kielen-, kirjallisuuden- ja kulttuurintutkimuksen alaan kuuluvien seurojen, yhdistysten ja toimikuntien aktiivisena jäsenenäkin on Pauli Saukkonen ehtinyt olla. Kun kaivattiin jo olemassa olevien seurojen lisäksi suomen kielen käyttäjien, opettajien ja tutkijoiden valtakunnallista yhteisöä, oli Saukkonen mukana puuhaamassa uutta seuraa, jossa eri kielenkäyttäjryhmät, niin akateemiset kuin ei-akateemisetkin, voisivat keskustella kielen käytöstä vapaasti. Pauli Saukkonen käynnistikin Nykysuomen seuran toiminnan Oulussa v. 1980 ja toimi alkuun myös seuran puheenjohtajana.

Pauli Saukkonen täyttää 60 vuotta 20. heinäkuuta 1993. Toivotamme onnea edistykselliselle ja tarmokkaalle professorillemme, johtajallemme ja työtoverillemme. Viron kielen päivän esitelmistä koottu juhlaraportti on julkaistu laitoksessamme 60-vuotispäivää viettävien kunniaksi.

HELENA SULKALA

Matti Pääkkönen 60 vuotta

Toukokuun 30. päivänä täytti 60 vuotta Oulun yliopiston suomen kielen apulaisprofessori Matti Pääkkönen. Hänet tunnetaan kollegoiden piirissä perusoululaisena, joka ujostelematta antaa oululaisuuden värittää puhekieltään. Matti Pääkkönen on syntynyt ja kasvanut Oulussa, kirjoittanut ylioppilaaksi Oulun lyseosta 1954 ja Helsingissä viettämiensä oppivuosien jälkeen palannut 1967 taas vanhaan kotikaupunkiinsa, jossa hän siitä lähtien on juurevasti asunut lapsuudenkotinsa tiluksilla.

Helsingin periodi venähti kuitenkin pitkähköksi, koska Pääkkönen jo humanististen tieteiden kandidaatiksi valmistumisen aikoihin (1958) kiinnitettiin Karjalan kielen sanakirjan toimitukseen leksikografiharjoittelijaksi ja sittemmin leksikografiksi. Vii-